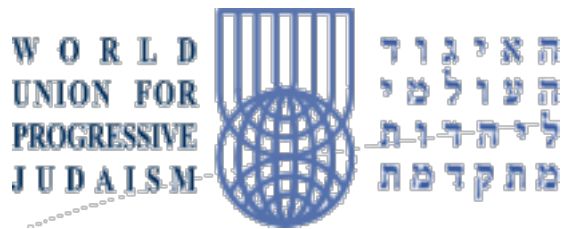

5775

Torah from Around the World

Rabbi Nechoenja, de zoon van HaKana, zegt: Ieder die het juk van Wijsheid op zich neemt, zal geen last hebben van politieke onderdrukking en van dagelijkse zorgen. Maar ieder die het juk van Wijsheid afwerpt, zal last hebben van politieke onderdrukking en van dagelijkse zorgen.

[Pirke Awot V:5. Uit: Spreuken over de Fundamenten, uitgave Amphora Books]

Sjabbat 11 juli 2015 / 24 Tammoez 5775, Pinchas, Bemidbar/Numeri 25:10-30:1
Tanach, blz. 321 - 332
Haftara: Jirmejahoe 1:1-2:3
Tanach, blz. 915 - 916

Commentaar: rabbijn dr. Judith Hauptman, hoogleraar Talmoed en Rabbijnse Cultuur, Jewish Theological Seminary, New York.

Vertaler: Paula Reisner

[Oorspronkelijke Engelse versie](#)

De goede eigenschappen van vrouwen

Voor de volkstelling van 1980 moest je uiterlijk de formulieren op 31 maart invullen, zoals bepaald is in de grondwet van de Verenigde Staten. Mijn tweelingzonen, die op 30 maart 1980 geboren waren, werden meegeteld in die volkstelling als één dag oude baby's. Soms grap ik dat ze zeven weken te vroeg uit mijn baarmoeder tevoorschijn zijn gekomen zodat ze meegeteld konden worden. De Tanach telt echter kinderen niet mee.

Bij het allereerste begin van Bemidbar (1:2) zegt God aan Mosjé om alle mannen te tellen vanaf de leeftijd van 20 en ouder die in het leger kunnen dienen (vandaar de Latijnse naam Numeri van dit bijbelboek). In sidra Pinchas zegt God nog eens tegen Mosjé, in vrijwel dezelfde woorden, om alle mannen te tellen (Bemidbar 26:2). De eerste volkstelling

vindt plaats in het tweede jaar na de Exodus; de volkstelling uit sidra Pinchas wordt gehouden in het veertigste jaar.

Adriane Leveen geeft in *Memory and Tradition in the Book of Numbers* (Cambridge 2008) commentaar op deze twee volkstellingen. In tegenstelling tot vele geleerden die Bemidbar zien als een toevallig samengestelde verzameling materiaal ziet dr. Leveen het als een nauwkeurig geredigeerd boek waarvan de boodschap helder en samenhangend is. De twee volkstellingen, zegt zij, markeren omwentelingen. De eerste introduceert een serie opstanden tegen God en Mosjé. De tweede staat aan het begin van de overgang van rebellie naar verlossing. De focus verschuift in sidra Pinchas van klachten over het leven in de woestijn naar voorbereidingen om het Land binnen te gaan.

Vreemd genoeg worden volkstellingen elders in Tanach gezien als gevaarlijk, ze stellen mensen bloot van aan ongeluk. (J. Tigay, *The Jewish Study Bible*, blz. 346) In Sjemot/Exodus 30:11 wordt voor de eerste keer melding gemaakt van een volkstelling, wanneer God zegt dat als er een volkstelling wordt gehouden, elke man een halve sjekel moet betalen als boetedoening (*kofer nefesj*); dat is een som geld om de gevaren van een volkstelling af te weren. Aan het einde van II Sjmoeël/II Samuël besluit koning David – zonder goddelijk mandaat om dat te doen en zonder duidelijke reden – het volk te tellen. Zijn generaal Joav waarschuwt hem: Laat uw plan varen, maar hij geeft toch het bevel om te tellen. Het hoofdstuk vertelt vervolgens over de straf voor David. Tot op de dag van vandaag is er angst om te tellen om te zien of er een minjan is. Het is algemeen gebruikelijk om tien Joden te tellen voor een gebedsquorum door op elk van hen te wijzen en te zeggen: „niet één”, „niet twee” enzovoort.

Als we de draad van dr. Leveens argument weer oppakken, namelijk dat met de tweede volkstelling een nieuwe periode begint, zien we dat direct op de volkstelling het verhaal over de vijf dochters van Tselofchad begint (Bemidbar 27:1-11). De kwestie die zij naar voren brengen is zowel juridisch als ethisch: aangezien hun vader in de woestijn is gestorven, zeggen zij, en geen mannelijke nakomelingen had die een perceel land kunnen erven, zal zijn naam uitsterven. Om die reden vragen zij om land toegewezen te krijgen, zodat ze hun vaders naam voort kunnen laten bestaan. Mosjé weet het antwoord op hun vraag niet en wendt zich tot God, die hem de opdracht geeft om in te stemmen met het verzoek van de vrouwen.

De Midrasj merkt op dat dit een zaak is die de nadruk legt op de goede eigenschappen van vrouwen tegenover de tekortkomingen van mannen: de mannen verliezen hun geloof in God en in hun capaciteit om het land te veroveren; de vrouwen, die hun geloof behouden, stappen meteen naar voren en zeggen, wij zullen het land binnengaan en wij zullen het erven. In het verhaal over de tweede volkstelling wordt vooruitgelopen op hun acties door middenin de opsomming van de stammen de namen van Tselofchads vijf dochters te vermelden; ogenschijnlijk zonder duidelijke reden - tot men het volgende hoofdstuk leest. (Bemidbar 26:33).

De volkstelling belicht ook een ander punt waar het feminisme aandacht voor vraagt. Aangezien vrouwen niet worden geteld, volgt hieruit dat ze geen volwaardige spelers op het toneel van de joodse geschiedenis in de Oudheid zijn. Ze kunnen zodoende niet de schuld krijgen voor zonden die het volk begaat. Het waren niet de vrouwen die hun geloof verloren

na de rapportage van de verkenner over de goed versterkte steden (Bemidbar 14:1-3), of die klaagden over het gebrek aan brood en water (Bemidbar 21:5), maar de mannen. Het is ironisch dat de mannen juist doordat zij de prestaties van vrouwen negeren, ervoor zorgen dat de vrouwen geen blaam treft. Vandaar dat de vrouwen niet gedoemd waren te sterven in de woestijn, maar in plaats daarvan naar voren konden treden en om stukken land konden vragen.

Tot zo ver de volkstellingen in het verleden. Onze eigentijdse houding tegenover het houden van een volkstelling, die in het algemeen positief is, komt meer overeen met het punt dat wordt gemaakt door Rasji over het woord *'wedabeer'*. (Bemidbar 1:1) Hij stelt dat het houden van een volkstelling, net als het tellen van je kinderen, een uiting is van zorg en aandacht; je checkt of ze allemaal aanwezig en gezond zijn. Voordat men verder gaat, verzekert een ouder zich ervan dat er geen kind ontbreekt (denk aan de film *Home Alone*). Als we in de Verenigde Staten een volkstelling houden onder de joodse bevolking doen we dat uit ongerustheid. We hopen dat ons aantal aan het toenemen is in de wereld na de Sjoa, maar we vrezen te zullen horen dat de assimilatie toeneemt. Aan de hand van de uitkomst van de volkstelling, kunnen we beter beslissen welke projecten van de joodse gemeenschap moeten worden gefinancierd en welke niet.

Een postscriptum: In 2010 keerde ik terug van een maand in Moskou, waar ik Talmoed doceerde aan de Russische Staatsuniversiteit voor Geesteswetenschappen; het was een project van het Jewish Theological Seminar. Ik kwam erachter dat mijn studenten ofwel twee joodse ouders, of één joodse ouder, één joodse grootouder, of helemaal geen joden in hun stamboom hadden. Dus vroeg ik een collega wat de omvang was van de Russisch-joodse bevolking. Hij lachte om mijn naïviteit. „We kunnen ze niet tellen,” zei hij. „Het is hier niet gemakkelijk om te definiëren wie een Jood is.”